

Posudek na diplomovou práci

Bc. Pavel Šmída

Kasikismus/klientelismus ve Španělsku (1874-1923). Sonda do historiografie.

Praha, Ústav světových dějin, 2014

Téma diplomové práce je odborně velmi závažné a také zajímavé, zároveň ale velmi obtížně řešitelné. Byť se autor snažil skromně vymezit podtitulkem „sonda do historiografie“, přesto se nevyhnul výrazně interdisciplinárnímu přístupu, který navíc přesahoval regionální i dobové ohraničení. Navíc, část práce věnoval i dobové reflexi, což také přesahuje rozměr daný zadáním.

Výše konstatované ale nepředstavuje zásadní kritiku této práce, protože komplikovanost tohoto fenoménu je tak rozsáhlá a vliv nejrůznějších disciplín ovlivňujících historiografii (zejména antropologie, politologie) při zkoumání této problematiky tak výrazný, že jiná možnost asi nebyla.

Je nutné zdůraznit, že i přes tento „komplikovaný“ přístup je struktura práce logická, zejména díky jasně (byť trochu obecně) formulované základní otázce a v jednotlivých kapitolách jasně určených podotázek. Autor se opírá o rozsáhlou českou i cizojazyčnou literaturu a pramennou základnu, práce s vědeckým aparátem je výborná. Jazykově i stylisticky je práce na dobré úrovni, míra překlepů či nepřesností je malá.

Připomínky obecnějšího charakteru:

Autor se v souvislosti se svým tématem nutně dostává i k pojmu korupce; jím zvolená definice pojmu korupce i vztah kasikismu ke korupci (viz např. str. 150) je založen na tom, že jde o ilegální činnost. To neodpovídá současnému pojetí (v politologii, právní vymezení bývá odlišné), kdy je zdůrazňováno upřednostňování vlastního zájmu před zájmem obecným (či toho, v jehož zájmu má daný člověk vystupovat), přičemž nemusí jít o porušení zákona, respektive mnohdy je zákon nastaven tak, aby korupční chování nebylo nezákonné. To platí zejména v případech systémové korupce, kde je výrazná schopnost ovlivňovat i legislativu.

I když hned v úvodu svého posudku mírně kritizují a zároveň obhajují širí záběr, domnívám se, že by práci, respektive případnému budoucímu výzkumu, prospělo, podívat se na tzv. *transformismo* v Itálii poslední třetiny 19. století. Lze zvažovat, že minimálně z hlediska procesu modernizace a začleňování nově vytvářených sociálních skupin do systému šlo v čerstvě sjednocené Itálii a ve Španělsku v období restaurace o obdobný proces. V obou zemích jde o období výrazných socioekonomických a zároveň i politických proměn, pokusů o nastolení stabilizujícího systému konstituční monarchie, zároveň s potřebou začlenit nové sociální skupiny, a to prostřednictvím klientelistických vazeb, ať již tradičních či nových. Asi není náhodou, že tato politika „inkluzí“ končí s koncem první světové války, kdy se vyčerpaly zdroje, jež toto začleňování umožňovaly. Počátkem 20. let 20. století nastupuje v Itálii fašismus a ve Španělsku autoritářský režim, kde v čele stál generál

Miguel Primo de Rivera, jehož syn José Antonio se pak stal zakladatelem (fašistické) Falangy. Možná by bylo zajímavé i zastavení v prostředí tehdejšího Portugalska a nástupu Salazarismu konce 20. let, i zde by nesporně existující vztahy patron-klient a jejich proměny byly vhodné pro komparaci.

Oceňuji rozsah nastudované literatury; samozřejmě nikdy nemůže jít o úplný seznam. Přesto si myslím, že byli opomenuti dva autoři, kteří měli určitý vliv na to, jak je daná problematika v odborné (zejména politologické) veřejnosti u nás vnímána. První je Petr Kopecký (působící v Leidenu), jehož výzkumy a publikace (v různém spoluautorství) ve vztahu ke stranické patronáži v komparativní perspektivě určitě ovlivnily chápání tohoto fenoménu v českém prostředí. Druhým autorem byl Jiří Kunc, jehož práce Stranické systémy v re/konstrukci, kde je rozebírána otázka jak Španělska i Itálie s jistým historickým exkurzem, mohla být jistým inspirujícím zdrojem pohledu.

Dílčí připomínky:

V práci tohoto rozsahu je samozřejmě obtížné se vyhnout drobným jazykovým a stylistickým prohřeškům. Na str. 12 jsem příliš nepochopila, v čem je rozdíl mezi ochranou a protekcí, takřka v celém textu mi dělal problém termín regeneracionisté, než došlo k jeho vysvětlení (podobně řada dalších výrazů či skutečností nebyly včas vysvětleny, byť nemusí být čtenáři neorientujícím se v dějinách Španělska, známé). Na str. 83 mi vztah kasikismu „k feudalismu, marxismu a klientelismu“ trochu připomínal míchání jablek a hrušek a ani „represivní pacifikace“ na následující straně mi nepřipadala jako ideální vyjádření.

Otázky k obhajobě:

V práci je odkaz na zahraniční vlivy a jejich dopad na španělskou historiografii při posuzování kasikismu/klientelismu. Překvapilo mne, že kromě vysvětlení původu pojmu „kasik“, není v práci zmíněna latinskoamerická historiografie (případně politologie, sociologie či antropologie). Narazil jste na nějaké významnější vzájemné působení?

Kasikismus bývá také označován za typ režimu. Leonardo Morlino v návaznosti na přístup Juana J. Linze zařazuje kasikismus pod oligarchické demokracie (Řazení je: 1. Tradiční režimy, 1.1. oligarchické demokracie, 1.1.1, kaudilismus, 1.1.2. kasikismus, 1.2. sultánské režimy). Samozřejmě v současnosti existuje celá řada dalších řazení a charakteristik a vy se v práci tohoto problému dotýkáte. Přesto, je možné zvažovat, že kasikismus hraje významnou roli při nastolování demokracie v zemích s převládající tradiční strukturou.?

Závěr: Přes uvedené výhrady práci považuji za velmi zdařilou, doporučuji její obhajobu a navrhuji hodnocení této práce jako výborné.